कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली सिक्दा वाक्य गठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन

हरिमायाँ लिम्बू

क्याम्पस रोल नं.- १७४/०६९/०७०

परीक्षा रोल नं.- २१४००९६/०७१

त्रि.वि.दर्ता नं.- ९-२-६२६-९-२००८

शैक्षिकव र्ष- २०६९/०७०

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा

शिक्षाविभाग, स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको

नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशका

प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षण विभाग

सुन्दरहरैँचा, मोरङ

२०७१

प्रतिबद्धता पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको पाठ्यांश ५९८ (नेपाली शिक्षा) को प्रयोजनका लागि **'कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली सिक्दा वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन'** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले गहन अध्ययन गरी तयार पारेको छु। यस शोधपत्रमा भएका तथ्य सबै प्रामाणिक हुन्। यो मेरो मौलिक प्रस्तुति हो। यस शोधकार्य कतैबाट प्रभावित नरहेको तथायसभन्दा अगाडिआंशिकवा पूर्ण रूपमाप्रयोग वा पूर्व प्रकाशन नभएको साथै यस शोधपत्रको प्रयोजन भन्दा अन्यत्र दुरुपयोग नहुने तथा नगर्ने म प्रतिवद्धता गर्दछु। अन्यथा भएमा म कानुन अनुसार दण्डित हुन तयार छु।

मिति : २०७९ जेठ

शोधार्थी

....

हरिमायाँ लिम्बू

शोधनिर्देशकको सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको पाठ्यांश ५९८ (नेपाली शिक्षा) को प्रयोजनका लागि **'कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली सिक्दा वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन'** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र शोधार्थी हरिमायाँ लिम्बूद्वारा मेरो निर्देशनमा तयार पारिएको हो । निजद्वारा अन्यन्त मिहिनेत, शोधखोज र लगनशीलताका साथ तयार पारिएको यस शोधपत्रप्रति म पूर्णरूपमा सन्तुष्ट भई आवश्यक एवम् समुचित मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

....

शोधनिर्देशक

दीपक प्रसादगौतम

शिक्षण सहायक

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस सुन्दरहरैँचा, मोरङ

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

स्वीकृतिपत्र

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षाका छात्रा हरिमायाँ लिम्बूले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको पाँचौ पत्र (नेपा.शि. ५९८) का लागि तयार पारिएको हो । प्रस्तुत **'कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली सिक्दा वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन'** शीर्षकको शोधपत्र सम्बन्धित तहका लागि उपयुक्त भएकाले स्वीकृत प्रदान गरिएको छ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम	**हस्ताक्षर**
१.	....
२.	....
३.	....
४.	....

मिति:२०७९/०२/

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र **'कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली सिक्दा वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन'** शीर्षकमा मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ **दीपक प्रसाद गौतम** ज्यूको प्राज्ञिक निर्देशनमा तयार पारेको हुँ। प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आफ्नो कार्य व्यस्तताको बाबजुद पनि शोधपत्रमा देखिएका कमीकमजोरीहरुलाई औंल्याउँदै आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्दै मार्गदर्शन प्रदान गर्नुभएकोमा उहाँ प्रति हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखनका क्रममा अमूल्य सहयोग र सरसल्लाह प्रदान गर्नुहुने श्रद्धेय गुरुहरू प्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु। त्यस्तै शोधपत्र लेखनको क्रममा आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग गर्नुहुने सम्बन्धित विद्यालयका प्र.अ., शिक्षक एवम् विद्यार्थीहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु। शोधकार्यमा आवश्यक पर्ने पुस्तक, पत्रपत्रिकाहरू उपलब्ध गराइदिने पुस्तकालय र सामग्री सङ्कलनमा विविधतवरले सहयोग गर्नुभएका सम्पूर्ण विद्यालय परिवार एवम् विभिन्न विद्वान् प्रति आभारी छु। विविध आर्थिक र व्यवहारिक समस्याहरूसँग सङ्घर्ष गर्दै अमूल्यश्रम र पसिनाखर्चेर मेरो अध्ययनलाई उत्साहपूर्वक यहाँसम्म पुऱ्याउनुहुने प्रेरणाका पुञ्ज मेरा आदरणीय बुबाआमा लगायत सम्पूर्ण परिवार प्रति आजीवन ऋृणी छु। प्रस्तुत शोधकार्यको सिलसिलामा सामग्री सङ्कलन देखि लिएर अन्य प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने साथीहरूप्रति पनि हृदयत :धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको उचित मूल्याङ्कनको लागि सविनय अनुरोध सहित त्रि.वि.अन्तर्गत शिक्षाशास्त्र विभाग समक्ष पेस गर्दछु।

हरिमायाँ लिम्बू

शोधसार

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो। यो शोधकार्य **'कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली सिक्दा वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन'** मा केन्द्रित रहेको छ।

यस शोधपत्रको मूल उद्देश्य मोरङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत लिम्बू भाषी विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली भाषाको वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिका अवस्था पत्तालगाई व्याख्या र विश्लेषण गर्नु रहेको छ। विद्यार्थीले स्तरीय नेपाली भाषाको वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरुको वाक्यहरूको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ। प्रस्तुत अध्ययन मोरङ जिल्लाको लेटाङ नगरपालिकामा रहेका ४ वटा सामुदायिक विद्यालयहरू- श्री भगवती नि.मा.वि. लेटाङ -७, श्री ज्योती नि.मा.विलेटाङ -७, श्री महेन्द्र मा.वि.लेटाङ -७, र श्री लक्ष्मी मा.वि. लेटाङ-७ का कक्षा ७ मा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीहरूमध्ये प्रत्येक विद्यालयका १६ जना (छात्र ८/छात्रा ८) गरी जम्मा ६४ जना विद्यार्थीलाई जनसङ्ख्या नमुनाका रूपमा छनौट गरिएको छ। प्रत्येक विद्यालयका प्र.अ.तथा विषय शिक्षक, विद्यार्थीहरू, अभिभावक, भाषा विशेषज्ञ, वि.व्य.स. पदाधिकारी तथा सरोकारवालालाई जनसङ्ख्या नमुनाका रूपमा छनोट गरिएको छ। वाक्यहरूका आधारमा छनोट गरी विद्यार्थीहरूलाई पालैपालो भन्न र लेख्न लगाइएको छ। उक्त सूचनाका आधारमा विश्लेषण गरी त्रुटिहरुको बारम्बारता गणना गरी प्रतिशतमा देखाइएको छ।

शोध अनुसन्धानका सङ्कलित तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दा कक्षा सातमा अध्ययनरत लिम्बू भाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषाको वाक्यगठनमा प्रशस्त त्रुटिहरु गरेको देखिएको छ। स्तरीय नेपाली वाक्यगठनको लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरार्थी प्रयोग मध्ये सबैभन्दा बढी विद्यार्थीले लिङ्गगत त्रुटि गरेका छन् र सबैभन्दा कम विद्यार्थीले पुरुषगत त्रुटि गरेका छन्। वचन, आदरको समग्र पक्षमा त्रुटि गर्ने विद्यार्थीहरूको औसत त्रुटि रहेको छ। यसबाट उनीहरूको उच्च त्रुटिदर झल्किन्छ। लिङ्गगत त्रुटिअन्तर्गत पुलिङ्गी र स्त्रीलिङ्गी भेदक कर्ता अनुसार भेद्यबीचमा सङ्गति हुननसक्दा विद्यार्थीहरूले भेदक र भेद्यमा सबैभन्दा बढी त्रुटि गरेको पाइन्छ।

अन्त्यमा मोरङ जिल्लाका कक्षा सातमा अध्ययनरत लिम्बू मातृभाषी विद्यार्थीहरुले गर्ने त्रुटिका कारणहरु र उक्त त्रुटिलाई कम गर्नका लागि सुझाव पेस गरिएको छ। नेपाली भाषा अध्यापन गर्ने शिक्षकले व्यतिरेकी अध्ययनको सहारा लिएर सोही अनुसारका त्रुटिहरूमा विद्यार्थीहरूलाई बारम्बार अभ्यास गराउनाले त्रुटि कम गराउन सकिन्छ। वाक्यगठन सम्बन्धी त्रुटिको निराकरणका लागि सैद्धान्तिक व्याकरणको धारणा

व्याख्यान विधिद्वारा गर्नुभन्दा प्रयोग मूलक अभ्यासमा जोड दिनाले त्रुटिलाई कम गराउन सकिन्छ। नेपाली भाषा व्याकरणका विभिन्न पक्षहरूमा बढी जोड दिइनुपर्ने गरी पाठ्यक्रम निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ। विद्यार्थीहरूलाई नियमित रूपमा कक्षाकार्य र गृहकार्यमा सरिक गराएर निरन्तर पृष्ठपोषण दिएर निर्माणात्मक मूल्याङ्कनलाई अवलम्बन गर्नु आवश्यक छ। भाषाका अन्यसिपहरू लगायत बोलाइ सिपविकासका लागि विद्यार्थीहरूलाई नेपाली भाषाको अधिकतम प्रयोगमा जोड दिएर विद्यार्थी केन्द्रित शिक्षण विधि र प्रक्रिया अवलम्बन गरी शिक्षण गर्नुपर्ने देखिन्छ।

हरिमायाँ लिम्बू

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

सुन्दरहरैँचा, मोरङ

विषयसूची

	पृष्ठ सङ्ख्या
प्रतिबद्धता पत्र	ख
शोधनिर्देशकको सिफारिस पत्र	ग
स्वीकृत पत्र	घ
कृतज्ञता	ङ
शोधसार	च
परिच्छेद एक : परिचय	
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याकथन	६
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	८
१.४ अनुसन्धानात्मक प्रश्नहरू/परिकल्पनाहरू	८
१.५ अध्ययनको महत्त्व	९
१.६ अध्ययनको परिसीमा	१०
१.७ पारिभाषिक तथा प्राविधिक शब्दहरू	१०
परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा	
२.१ त्रुटिविश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणा	११
२.१.१ त्रुटिविश्लेषणको परिचय	११
२.१.२ त्रुटिविश्लेषणको महत्त्व र उपयोगिता	१२
२.१.३ त्रुटिहरूको वर्गीकरण	१३
२.१.४ त्रुटिविश्लेषण पद्धति	१८
२.१.५ त्रुटिविश्लेषण प्रक्रिया वा चरणहरू	१९
२.२ सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन	२०
२.३ पुनरवलोकनको उपादेयता/फाइदा	२७
२.४ सैद्धान्तिक/ अवधारणात्मक ढाँचा	२७
परिच्छेद तीन : अध्ययनको विधि तथा प्रक्रिया	
३.१ अध्ययनको ढाँचा र विधि	२९
३.२ जनसङ्ख्या नमुना र नमुना छनोट रणनीति	२९

३.३ अध्ययनको क्षेत्र ३०

३.४ तथ्याङ्क सङ्कलन साधन र तरिका ३०

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया ३१

३.६ तथ्याङ्क व्याख्या तथा विश्लेषण ३२

अध्याय चार : वाक्य गठनसम्बन्धी त्रुटिको तथ्याङ्कीय व्याख्या तथा विश्लेषण

४.१ वाक्यगत त्रुटि ३३

४.२ लिङ्गका आधारमा नेपाली र लिम्बू भाषाको वाक्यसम्वन्धी त्रुटि ३३

४.२.१ कर्ता (मानवीय) र क्रियापद ३३

४.३ वचनका आधारमा नेपाली र लिम्बू भाषाको वाक्यगत त्रुटि ३५

४.३.१ कर्ता रक्रियापद ३५

४.३.२ विशेष्य र विशेषण ३६

४.३.३ भेदक र भेद्य ३७

४.४ पुरुषका आधारमा नेपाली र लिम्बू भाषीको वाक्यगत त्रुटि ३८

४.५ आदरका आधारमा नेपाली र लिम्बू भाषाको वाक्यगत त्रुटि ४०

४.६ समग्रामा वाक्यगत त्रुटिको तथ्याङ्कीय विश्लेषण ४१

४.७ प्रश्नावलीका आधारमा वाक्य गठनगत समग्र त्रुटिहरूको तथ्याङ्कीय विश्लेषण ४२

अध्याय पाँच : निष्कर्ष र सुझावहरू

५.१ निष्कर्ष ४४

५.२ सुझावहरू ४६

५.२.१ नीतिगत तहका लागि सुझाव ४८

५.२.२ अभ्यास तहका लागि सुझावहरु ४८

५.२.३ अनुसन्धान तहका लागि सुझाव ४९

सन्दर्भ सूची

परिशिष्टहरु